

Sverre Faafeng Langfeldt
Tore Bråthen
Monica Viken
Stine Winger Minde

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

32. utgave

FOCUS

FAGBOKFORLAGET

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

Sverre Faafeng Langfeldt, Tore Bråthen

Monica Viken, Stine Winger Minde

LOV OG RETT FOR NÆRINGSLIVET

FAGBOKFORLAGET FOCUS FORLAG

OSLO 2025

Utgitt av Vigmostad & Bjørke AS og Focus Forlag AS.

© Sverre F. Langfeldt, Tore Bråthen, Monica Viken, Stine Winger Minde,
Focus Forlag AS og Vigmostad & Bjørke AS.

**Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller
i strid med avtaler om kopiering.**

Sverre F. Langfeldt, Tore Bråthen, Monica Viken og Stine Winger Minde:

Lov og Rett for Næringslivet

32. utgave 2025

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

ISBN: 978-82-450-5972-4

Andre aktuelle utgivelser

Sverre F. Langfeldt (red.):

Lovsamling 2025 til Lov og Rett for Næringslivet (à jour per 1. juli 2025).

32. utgave 2025

Grafisk produksjon: John Grieg, Bergen

ISBN: 978-82-450-6005-8

Tore Bråthen:

Selskapsrett. 7. utg. 2022

ISBN: 978-82-450-4341-9

Sverre F. Langfeldt.

Oppgavesamling i Rettslære med løsningsveiledninger

12. utgave 2015

ISBN: 978-82-592-0052-5

Læreboken og lovsamlingen kommer i ny og ajourført utgave i august hvert år.

Siste utgave? Sjekk på vår nettside: www.focusforlag.no

Lovendringer siden 1. juli 2025: Sjekk på vår nettside: www.focusforlag.no

Vigmostad & Bjørke AS er Miljøfyrtårn-sertifisert,
og bøkene er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Miljøfyrtårn

SERTIFISERT
VIRKSOMHET

Forord

Av forordet til 1. utgave (1988):

Lov og Rett for Næringslivet er en juridisk lærebok og håndbok på næringslivets rettsområder.

Hensikten med boken er å gi en bred oversikt over de mer sentrale rettsområder som griper regulerende inn i vår yrkesaktive hverdag og som berører oss på forskjellige måter. Den henvender seg til studenter som har rettslære i fagkretsen og yrkesaktive som daglig må ta avgjørelser med rettslige virkninger. Både form og innhold er bestemt utfra denne hensikten, og det er derfor lagt særlig vekt på å gi fremstillingen et praktisk tilsnitt uten tung juridisk språkbruk.

De emner og spørsmål som behandles er sentrale innenfor økonomisk-administrativ virksomhet, så vel i handel som i tjenesteytende næringer. Oppblomstringen av lover og regler som har funnet sted de senere år har gjort det påkrevet å ha basiskunnskaper på de fleste av disse rettsområder for å unngå konflikter.

Vi håper med dette å kunne bidra til et mer fortrolig forhold mellom leseren og rettsreglene.

Fr. Fr. Gundersen Sverre F. Langfeldt

Til 32. utgave:

Betydelige endringer har funnet sted siden første utgave i 1988, ikke minst gjennom EØS-avtalen og tilpasning av det norske lovverket til EUs regelverk. I løpet av disse årene er verket blitt utvidet med en bred behandling av næringslivsrelevant jus. Forfatterne retter en stor takk til professor dr. juris Fr. Fr. Gundersen for hans betydelige bidrag til boken, og som fortsatt består i denne utgaven.

I denne utgaven er det foretatt oppdateringer på grunnlag av ny lovgivning og rettspraksis, særlig innen de rettsområder som er gjenstand for stadig endring. Dessuten arbeides det kontinuerlig med å gjøre fremstillingen av det ofte kompliserte rettsstoffet så leservennlig som mulig.

Det har vært en rivende og omfattende lovgivning og rettsutvikling i Norge siden EØS-avtalen trådte i kraft i 1994. Blant annet innen forbrukervern, finans og bærekraft har mengden av nye lover og regler vært enorm med

stor detaljeringsgrad. Mengden av nye regler gjør det stadig mer krevende å beholde oversikt og innsikt.

Arbeidet med å innføre kjønnsnøytrale betegnelser og titler i lovverket har gitt oss sivilombud, statsforvalter og sysselimester istedenfor sivilombudsmann, fylkesmann og sysselmann. Bokens forfattere gikk allerede i 2021 til det skritt å benytte det kjønnsnøytrale hen og hens istedenfor han/hun, ham/henne og hans/hennes. I en lærebok som denne har det virket som en velkommen forenkling, i tråd med Språkrådets anbefaling.

På Focus Forlags hjemmeside: www.focusforlag.no finnes en kontinuerlig oppdatering av boken frem til neste års utgave, henvisning til relevante rettskilder og postkasse for spørsmål og svar.

Oslo 1. juli 2025

Sverre F. Langfeldt Tore Bråthen Monica Viken Stine Winger Minde

Innholdsoversikt

Kapittel 1	Juridisk metode	1
Kapittel 2	Bærekraft og ansvarlig næringsliv	11
Kapittel 3	Markedsføringsrett	55
Kapittel 4	Immaterialrett og konkurransebeskyttelse	134
Kapittel 5	Selskapsrett.....	187
Kapittel 6	Avtalerett.....	272
Kapittel 7	Kjøpsrett.....	332
Kapittel 8	Leie av næringslokaler.....	411
Kapittel 9	Arbeidsrett.....	473
Kapittel 10	Erstatningsrett.....	548
Kapittel 11	Pengekravsrett.....	562
Kapittel 12	Garanti- og panterett.....	628
Kapittel 13	Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurs.....	678
Kapittel 14	Forvaltningsrett	709
Kapittel 15	Pris- og konkurranserett	743
Kapittel 16	Økonomisk kriminalitet	768

Innhold

Kapittel 1	Juridisk metode	1
1.1	Innledning	1
1.2	Avtalers betydning ved løsning av rettsspørsmål	1
1.3	Rettskildeprinsipper og rettskilder	2
1.4	Lovbestemmelser	3
1.5	Forskrifter	4
1.6	Lovforarbeider	4
1.7	Rettspraksis	5
1.8	Forvaltningspraksis og annen praksis	6
1.9	Juridisk litteratur	7
1.10	EØS-/EU-rett	7
1.11	Folkerett	9
1.12	Menneskerettigheter	9
Kapittel 2	Bærekraft og ansvarlig næringsliv	11
2.1	Innledning	11
2.2	Om utvikling av regelverk om bærekraft og ansvarlige selskaper	12
2.2.1	Innledning	12
2.2.2	FNs verdensmål for en bærekraftig utvikling og tilhørende avtaler	13
2.2.3	Europas grønne giv	15
2.2.4	Norsk tilnærming til FNs bærekraftsmål og Europas grønne giv	16
2.3	Grunnloven	17
2.3.1	Innledning	17
2.3.2	Grunnlovens bestemmelser om menneskerettigheter	17
2.3.3	Grunnloven § 112 («miljøparagrafen»)	18
2.4	Selskapsrettslig regulering av bærekraft	19
2.4.1	Oversikt over selskapsrettslig regulering av bærekraft	19
2.4.2	Overordnet om selskapsinteressen og hensynet til bærekraft	21
2.4.2.1	Den norske diskusjonen om selskapsinteressen i en internasjonal kontekst	21
2.4.2.2	Nærmere om innholdet i selskapsinteressen	22
2.4.2.3	Generelt om avveiningen mellom vinningsformålet og selskapenes ansvar for bærekraft	23

2.4.3	Styrets rett og plikt til å innpasse bærekraft i virksomhetsstyringen	23
2.4.3.1	Generelt om styrets forvaltning av selskapet og arbeidet med bærekraft	23
2.4.3.2	NUES-anbefalingen om styrets ansvar for bærekraft.....	25
2.4.3.3	I hvor stor grad kan styret vektlegge hensynet til bærekraft?	25
2.5	Åpenhet og rapportering om bærekraft.....	28
2.5.1	Innledning.....	28
2.5.2	Regnskapslovens regler om bærekraftsrapportering	29
2.5.2.1	Innledning	29
2.5.2.2	Hvilke foretak har plikt til å utarbeide bærekraftsrapportering?	30
2.5.2.3	Rapporteringsplikter	30
2.5.3	Offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren	32
2.5.3.1	Innledning	32
2.5.3.2	Nærmere om offentliggjøringsforordningen	33
2.5.3.3	Nærmere om taksonomiforordningen	35
2.5.4	Miljøinformasjonsloven	37
2.5.5	Produktkontrollloven	38
2.6	Selskapers ansvar for sosiale forhold	39
2.6.1	Innledning	39
2.6.2	Arbeidslivsreguleringer om selskapers sosiale ansvar for sine ansatte	39
2.6.2.1	Arbeidsmiljøloven.....	39
2.6.2.2	Internkontrollforskriften	40
2.6.2.3	Regler om et anstendig og bærekraftig arbeidsliv i Hovedavtalen mellom LO og NHO	40
2.6.2.4	Likestillings- og diskrimineringsloven	40
2.6.3	Åpenhetsloven (selskapers sosiale ansvar i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester)	41
2.6.3.1	Innledning	41
2.6.3.2	Grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold	42
2.6.3.3	Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger	43
2.6.3.4	Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger	45
2.6.3.5	Plikt til å gi ut informasjon.....	45
2.6.3.6	Sanksjoner.....	46
2.6.4	Evaluerings og eventuell revidering av åpenhetsloven ...	46

2.6.5	Anskaffelsesloven (selskapers sosiale ansvar gjennom regelverk for offentlige anskaffelser)	47
2.7	Miljørett som ramme for bærekraftig næringsvirksomhet	47
2.8	Bærekraftsproduktloven	48
2.9	Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CS3D, «Aktsomhetsdirektivet»)	50
2.9.1	Innledning	50
2.9.2	Hvilke selskaper har plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger?	50
2.9.3	Aktsomhetsvurderinger	51
2.9.4	Klimaomstillingsplan	53
2.9.5	Håndheving og offentlig bistand	53
2.9.6	Selskapers erstatningsansvar	54
Kapittel 3	Markedsføringsrett	55
3.1	Innledning	55
3.1.1	Hva er markedsføringsrett?	55
3.1.2	Oversikt over markedsføringsretten	56
3.1.3	Markedsføringslovens formål og oppbygning	57
3.1.4	Vern av kollektive forbrukerinteresser	58
3.1.5	Den kommersielle ytringsfrihet	59
3.1.6	Personvern og markedsføring	60
3.2	Sentrale begreper i markedsføringsretten	62
3.2.1	Markedsføring og handelspraksis	62
3.2.2	Forbruker	63
3.2.3	Næringsdrivende og næringsvirksomhet	63
3.2.4	Ytelse	65
3.3	Håndhevingsorganene	65
3.3.1	Oversikt	65
3.3.2	Forbrukertilsynet	67
3.3.3	Markedsrådet	68
3.3.4	Domstolene	69
3.3.5	Næringslivets Konkurransautvalg	69
3.4	Forholdet til kjøpsrett og avtalerett	70
3.4.1	Offentligrettslig vern	70
3.4.2	Kontraktsrettslig beskyttelse	70
3.4.3	Kjøpsrettslig mangelsansvar	71
3.4.4	Reklamens bindende virkning	71
3.4.5	Prosessuell beskyttelse og klageorganer	73
3.5	Kravet til «god markedsføringsskikk»	73
3.5.1	Beskyttelse av samfunnsinteresser	73
3.5.2	Miljøhensyn og bærekraft	74
3.5.3	Særlig påtrengende reklame	75

3.6	Kjønnsdiskriminerende reklame.....	75
3.7	Dokumentasjonsplikten.....	79
3.8	Forbud mot skjult reklame	80
3.9	Forbud mot urimelig handelspraksis	80
3.9.1	Generalklausulen om urimelig handelspraksis.....	80
3.9.2	Kravet til «god forretningsskikk».....	80
3.9.3	Kravet om vesentlig endring av økonomisk atferd.....	81
3.9.4	Særlige målgrupper.....	82
3.9.5	Villedende og aggressiv handelspraksis er alltid urimelig	83
3.9.6	Forskrift om urimelig handelspraksis («Svartelisten») ...	83
3.10	Villedende handlinger.....	84
3.10.1	Opplysninger som er uriktige eller egnet til å villede ...	84
3.10.2	Villedende om produktets hovedegenskaper	86
3.10.3	Villedende produktmerking og emballasje	87
3.10.4	Villedende og mangelfull prisopplysning.....	88
3.10.5	Bærekraftpåstander	90
3.10.6	Sammenliknende reklame og fare for forveksling.....	91
3.11	Villedende utelatelser.....	91
3.11.1	Grensen for informasjonsplikt	91
3.11.2	Opplysningsplikt om kommersielt formål	92
3.11.3	Opplysningsplikten ved «oppfordring til kjøp»	94
3.11.4	Prismerking og informasjonsplikt	96
3.12	Aggressiv handelspraksis og dørsalg.....	96
3.13	Forbud mot negative salgsmetoder	98
3.14	Elektroniske kommunikasjonsmetoder.....	99
3.15	Uadressert reklame og gratis aviser.....	101
3.16	Telefonmarkedsføring og adressert post	101
3.17	Salgsfremmende tiltak – lokkemidler.....	103
3.18	Markedsføring overfor mindreårige	104
3.18.1	Markedsføringsloven	104
3.18.2	Vergemålsloven	108
3.18.3	Kringkastingsloven	108
3.18.4	Personopplysningsloven	110
3.18.5	Lovregulering av reklame i skolen	110
3.18.6	Forbud mot markedsføring av usunn mat og drikke overfor barn	111
3.19	Kontroll med avtalevilkår.....	113
3.20	Garantier.....	113
3.21	Forbudet mot reklame for alkohol.....	115
3.21.1	Reklameforbudet mot apparater, tilsetningsmidler mv. ...	115
3.21.2	Reklameforbudet mot alkoholholdig drikk.....	115
3.21.3	Forbudet mot indirekte reklame for alkohol.....	115

3.22	Forbudet mot reklame for tobakk.....	116
3.22.1	Virkeområde og reklameforbud	116
3.22.2	Forbud mot indirekte reklame og sponing	117
3.22.3	Standardisert utforming av pakninger og helseadvarsel	117
3.22.4	Aldersgrense og selvbetjente automater.....	118
3.23	Reklame via TV, radio og audiovisuelle bestillingstjenester	118
3.23.1	Kringkastingslovens virkeområde.....	118
3.23.2	Generelle betingelser for reklamen	119
3.23.3	Sponing	120
3.23.4	Sendingenes innhold.....	120
3.23.5	Produktplassering.....	120
3.24	Markedsføring i e-handel.....	122
3.24.1	E-handelslovens virkeområde	122
3.24.2	Opplysningsplikt og markedsføring.....	123
3.24.3	Inngrepsmyndighet.....	124
3.25	Beskyttelse av næringsdrivende.....	124
3.25.1	Krav om god forretningsskikk.....	124
3.25.2	Villedende markedsføring og sammenliknende reklame	125
3.25.3	Utilstrekkelig veiledning og skjult reklame	125
3.25.4	Beskyttelse mot etterligninger.....	126
3.26	Håndheving av lovbrudd	126
3.26.1	Håndhevingsorganenes vedtakskompetanse	126
3.26.2	Forbud og påbud.....	127
3.26.3	Tvangsmulkt.....	127
3.26.4	Overtredelsesgebyr	129
3.26.5	Pålegg om fjerning av digitalt innhold.....	131
3.26.6	Straff.....	132
3.26.7	Erstatning og vederlag.....	133
Kapittel 4	Immaterialrett og konkurransebeskyttelse.....	134
4.1	Innledning.....	134
4.1.1	Hva er immaterialrett og konkurransebeskyttelse?	134
4.1.2	Håndheving og tvisteløsning.....	136
4.1.3	Samspillet mellom konkurransebeskyttelse og forbrukerbeskyttelse	137
4.1.4	Forholdet mellom immaterialrett, konkurransebeskyttelse og konkurranserett.....	138
4.2	Immaterialrett.....	139
4.2.1	Oversikt over immaterialretten	139
4.2.2	Opphavsrett	141
4.2.2.1	Opphavsrett til åndsverk.....	141
4.2.2.2	Nærstående rettigheter.....	144
4.2.2.3	Avgrensninger av opphavsretten	145

4.2.2.4	Opphavsrettens overgang	147
4.2.2.5	Spesielt om opphavsrettsinngrep på internett	147
4.2.2.6	Portabilitet av nettbaserte innholdstjenester	150
4.2.2.7	Sanksjoner.....	151
4.2.3	Designrett	151
4.2.4	Patentrett	152
4.2.5	Kjennetegnsrett.....	154
4.2.5.1	Varemerkerett og foretaksnavnerett.....	154
4.2.5.2	Kjennetegnsrettens funksjoner	155
4.2.5.3	Stiftelse av varemerke og foretaksnavn	156
4.2.5.4	Nærmere om særpreg og registreringshindre..	158
4.2.5.5	Overdragelse og lisensiering av kjennetegnsrett.....	159
4.2.5.6	Inngrep i kjennetegnsretten	159
4.2.5.7	Forholdet til domenenavn	160
4.2.5.8	Sanksjoner.....	162
4.2.6	Internasjonal immaterialrett.....	162
4.2.7	Konsumpsjon og parallellimport	164
4.2.7.1	Territorial begrensning.....	164
4.2.7.2	EØS-regional konsumpsjon og parallellimport	165
4.3	Konkurransbeskyttelse i andre lover.....	166
4.3.1	Oversikt over regler om konkurransebeskyttelse	166
4.3.2	Forholdet til avtalestridig konkurranse (konkurransesklausuler)	167
4.3.3	Brudd på god forretningsskikk næringsdrivende imellom.....	168
4.3.3.1	Generalklausulens virkeområde.....	168
4.3.3.2	Nedvurdering av konkurrenter	169
4.3.3.3	Renommésnylting.....	171
4.3.3.4	Illojal etablering av konkurrerende virksomhet.....	172
4.3.3.5	Etterligning i strid med god forretningsskikk	172
4.3.4	Villedende forretningsmetoder	173
4.3.5	Sammenliknende reklame.....	175
4.3.6	Urimelig etterligning.....	176
4.3.6.1	Hva er etterligning?	176
4.3.6.2	Urimelig utnyttelse av innsats og resultater ...	178
4.3.6.3	Fare for forveksling.....	179
4.3.7	Uriktige geografiske opprinnelsesbetegnelser.....	180
4.3.8	Forretningshemmeligheter.....	180
4.3.9	Sanksjoner.....	182
4.3.10	God handelsskikk	183

Kapittel 5 Selskapsrett	187
5.1 Innledning	187
5.2 Oversikt over ulike måter å organisere næringsvirksomhet	189
5.2.1 Innledning	189
5.2.2 Enkeltpersonforetak (ENK)	189
5.2.3 Aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	190
5.2.4 Nærmere om skillet mellom aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA)	192
5.2.5 Ansvarlig selskap (ANS og DA)	193
5.2.5.1 Innledning	193
5.2.5.2 Stiftelse av ansvarlig selskap	195
5.2.5.3 Innskudd	195
5.2.5.4 Selskapsorganer i ansvarlige selskaper	196
5.2.5.5 Inngåelse av avtaler på ansvarlige selskapers vegne	197
5.2.5.6 Ansvarlige selskapers kapitalforhold	198
5.2.5.7 Overdragelse av eierandel, uttreden og utelukkelse i ansvarlige selskaper	199
5.2.5.8 Oppløsning og avvikling	201
5.2.6 Samvirkeforetak	201
5.2.7 Stiftelser	201
5.2.8 Øvrige eierformer og former for å organisere næringsvirksomhet	202
5.3 Etablering av aksjeselskaper (AS) og allmennaksjeselskaper (ASA)	202
5.3.1 Innledning	202
5.3.2 Trinn 1: Utarbeidelse av stiftelsesdokument og xvedtekter	203
5.3.2.1 Innledning	203
5.3.2.2 Selskapets foretaksnavn	204
5.3.2.3 Selskapets forretningskontor	205
5.3.2.4 Selskapets virksomhet	205
5.3.2.5 Selskapets aksjekapital	206
5.3.2.6 Tegning av aksjekapital	206
5.3.2.7 Innskudd med andre eiendeler enn penger (tingsinnskudd) mv.	206
5.3.2.8 Særskilte rettigheter i selskapet	207
5.3.2.9 Dekning av stiftelsesutgifter	208
5.3.2.10 Styre og revisor	208
5.3.3 Trinn 2: Innbetaling av aksjekapital	208
5.3.4 Trinn 3: Innhente bekreftelse på at aksjekapital er innbetalt	209
5.3.5 Trinn 4: Registrering i Foretaksregisteret	210
5.3.5.1 Innledning	210

	5.3.5.2	Registreringsvilkår	210
	5.3.5.3	Fristoversittelse og registreringsnektelse	211
	5.3.5.4	Tiden mellom stiftelse og registrering.....	211
	5.3.5.5	Plikt til å melde endringer	212
5.4		Aksje- og egenkapital i aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	212
	5.4.1	Generelt om aksjekapital og egenkapital.....	212
	5.4.2	Styrets handleplikt.....	213
5.5		Aksjer og aksjonærrettigheter	214
	5.5.1	Generelt om aksjer og aksjonærrettigheter	214
	5.5.2	Aksjeklasser	215
5.6		Selskapsorganene i aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	216
	5.6.1	Innledning	216
	5.6.2	Generalforsamlingen.....	218
	5.6.2.1	Generalforsamlingens myndighet og oppgaver	218
	5.6.2.2	Ekstraordinær generalforsamling	219
	5.6.2.3	Innkalling til generalforsamling.....	219
	5.6.2.4	Deltakelse på generalforsamling	221
	5.6.2.5	Forenklet generalforsamling.....	222
	5.6.2.6	Fullmektig og rådgiver.....	223
	5.6.2.7	Åpning av generalforsamling.....	223
	5.6.2.8	Stemmerett og stemmerettsbegrensninger....	224
	5.6.2.9	Alminnelige stemmerettsregler.....	225
	5.6.2.10	Personvalg	226
	5.6.2.11	Vedtektsendringer og andre vedtak med kvalifisert flertall.....	226
	5.6.2.12	Vedtak som krever tilslutning fra samtlige aksjonærer.....	227
	5.6.2.13	Ledelsens opplysningsplikt overfor aksjeeierne	227
	5.6.2.14	Protokoll	228
	5.6.2.15	Ugyldige generalforsamlingsvedtak.....	229
	5.6.2.16	Gransking.....	229
5.6.3		Styret og daglig leder (selskapets ledelse)	230
	5.6.3.1	Innledning	230
	5.6.3.2	Styrets myndighet og oppgaver	230
	5.6.3.3	Sammensetning av styret.....	231
	5.6.3.4	Varamedlemmer og observatører.....	231
	5.6.3.5	Valg av styreleder og styremedlemmer	232
	5.6.3.6	Valgperiode	233
	5.6.3.7	Personlige krav til styremedlemmene.....	234
	5.6.3.8	Styrets arbeidsform.....	235

	5.6.3.9	Styrevedtak og protokoll.....	237
	5.6.3.10	Inhabilitet	237
	5.6.3.11	Godtgjørelse til styret.....	238
	5.6.3.12	Daglig leder (administrerende direktør, CEO).....	238
	5.6.4	Bedriftsforsamlingen	240
	5.6.5	Revisor	241
	5.6.6	Erstatningsansvar og straffansvar	242
5.7		Omsetning og innløsning av aksjer i aksjeselskap og allmennaksjeselskap	244
	5.7.1	Innledning	244
	5.7.2	Meldepplikt ved salg og erverv av aksjer.....	245
	5.7.3	Samtykke ved overdragelse	245
	5.7.4	Forkjøpsrett.....	247
	5.7.5	Personklausuler.....	248
	5.7.6	Rett til å tre ut av selskapet	249
	5.7.7	Utelukkelse av en aksjonær.....	249
	5.7.8	Tvangsinnløsning av minoritetsaksjonærer og innløsning av små aksjeposter i allmennaksjeselskap (ASA)	250
5.8		Inngåelse av avtaler på vegne av aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper	251
	5.8.1	Innledning	251
	5.8.2	Styrets adgang til å inngå avtaler på selskapets vegne	251
	5.8.3	Utpekte enkeltpersoner eller personer i fellesskaps adgang til å inngå avtaler på selskapets vegne (delegert signaturrett)	252
	5.8.4	Daglig leders adgang til å inngå avtaler på vegne av selskapet.....	253
	5.8.5	Overskridelse av myndighet.....	253
	5.8.6	Avtaler mellom selskapet og aksjonær mv.....	254
5.9		Utdeling og andre disposisjoner over selskapets midler	256
	5.9.1	Innledning	256
	5.9.2	Utbytte	257
	5.9.3	Gaver fra selskapet.....	259
	5.9.4	Kreditt og sikkerhetsstillelse.....	260
	5.9.5	Tilbakekjøp av aksjer	261
5.10		Endring av aksjekapitalen (kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse)	261
	5.10.1	Forskjellige former for kapitalforhøyelse.....	261
	5.10.2	Kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer	262
	5.10.3	Fondsemisjon	263
	5.10.4	Finansielle instrumenter.....	264
	5.10.5	Nedsetting av aksjekapitalen	264

5.11	Fusjon og fisjon	265
5.11.1	Innledning	265
5.11.2	Forskjellige typer fusjon	267
5.11.3	Forskjellige typer fisjon	267
5.12	Oppløsning og avvikling av aksjeselskap og allmennaksjeselskap	267
5.13	Gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurs	268
5.14	Særlig om konserner	269
Kapittel 6	Avtalerett	272
6.1	Oversikt	272
6.2	Noen avtalerettslige grunnbegreper	273
6.3	Hvordan avtaler kommer i stand	276
6.4	Avtaler med offentlige instanser	278
6.5	Inngåelse av avtaler	278
6.5.1	Generelt	278
6.5.2	Tilbud	279
6.5.3	Tilbakekall	280
6.5.4	Akseptfrist	282
6.5.5	Forsinket aksept	283
6.5.6	Svar på tilbud	284
6.5.7	«Taus aksept»	286
6.5.8	Avtalt skriftform	287
6.5.9	Etterfølgende bekreftelse	287
6.5.10	Forbehold	287
6.6	Tolking av avtaler	289
6.6.1	Generelt om tolking og utfylling	289
6.6.2	Tolkingsdata (tolkingsmomenter)	291
6.6.2.1	Grunnleggende krav	291
6.6.2.2	Ordlyden	291
6.6.2.3	Partenes forutgående kontakt	292
6.6.2.4	Partenes etterfølgende opptreden	292
6.6.3	Tolkingsregler	293
6.7	Ugyldighet og lemping	294
6.7.1	Generelt om ugyldighet mv.	294
6.7.2	Mangler ved avgivers habilitet	295
6.7.2.1	De mindreårige	295
6.7.2.2	Voksen person under vergemål	297
6.7.2.3	Sinnssykdom	297
6.7.3	Mangler ved formen	297
6.7.4	Mangler ved tilblivelsen	298
6.7.4.1	Uredelighet – avtaleloven § 33	298
6.7.4.2	Tvang	300
6.7.4.3	Nødstilstand	301
6.7.4.4	Svik og opplysningsplikt	301

	6.7.4.5	Falsk og forfalskning	302
	6.7.4.6	Feilskrift og annen feiltakelse	302
	6.7.4.7	Tidspunktet for den gode tro	302
	6.7.4.8	Krav oppstått ved spill eller veddemål	302
6.7.5		Mangler ved innholdet	303
	6.7.5.1	Generelt	303
	6.7.5.2	Avtaleloven § 36 og § 37	303
	6.7.5.3	Forutsetningslæren	310
6.8		Fullmakt	313
	6.8.1	Forskjellige former for representasjon	313
	6.8.2	Fullmaktsreglenes formål	314
	6.8.3	Generelt om fullmakters innhold	314
	6.8.4	I fullmaktsgiverens navn	314
	6.8.5	Fullmaktens grenser	315
	6.8.5.1	Generelt	315
	6.8.5.2	Selvstendig fullmakt	316
	6.8.5.3	Uselvstendig fullmakt («oppdragsfullmakt») ..	319
	6.8.6	Ugyldig viljeserklæring	320
	6.8.7	Ansvar for fullmektigen ved overskridelse av fullmakt ..	320
	6.8.8	Fullmaktens opphør	321
	6.8.8.1	Tilbakekall av fullmakten	321
	6.8.8.2	Fullmaktsgivers tap av rettslig handleevne	322
	6.8.8.3	Fullmaktsgivers konkurs	322
	6.8.8.4	Fullmaktsgivers død	322
	6.8.9	Foretakets representasjon utad	322
6.9		Standardkontrakter	323
	6.9.1	Generelt	323
	6.9.2	Vedtakelse av standardvilkår	326
	6.9.3	Tolking av standardvilkår	328
	6.9.4	Ugyldighet og lemping av standardkontrakter	329
	6.9.5	Markedsrettslig kontroll med standardvilkår	329
6.10		Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen	330
Kapittel 7		Kjøpsrett	332
7.1		Innledning	332
	7.1.1	Hva er kjøpsrett?.....	332
	7.1.2	Oversikt over kjøpsrettslige lover	332
	7.1.2.1	Innledning	332
	7.1.2.2	Kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven	333
	7.1.2.3	Avhendingsloven	334
	7.1.2.4	Bustadoppføringsloven	335
	7.1.2.5	Håndverkertjenesteloven.....	335
	7.1.2.6	Digitalytelsesloven	336
	7.1.2.7	Angrerettloven	336

	7.1.2.8	Forbrukerklageloven	336
7.1.3		Forholdet mellom lov og avtale i kjøpsretten	337
7.1.4		Nærmere om forbrukerkjøp og forbrukervern	338
7.1.5		Kjøp over landegrensene	340
7.2		Oversikt over avviklingen av et kjøp	342
	7.2.1	Innledning	342
	7.2.2	Samtidighetsprinsippet (tilbakeholdsrett)	342
	7.2.3	Oversikt over selgers plikter ved avviklingen av et kjøp..	343
		7.2.3.1 Innledning	343
		7.2.3.2 Selgers plikt til å levere tingen på rett sted	343
		7.2.3.3 Selgers plikt til å levere tingen til riktig tid	345
		7.2.3.4 Selgers plikt til å levere riktig ting	346
		7.2.3.5 Selgers plikt til å levere andre ytelser	346
	7.2.4	Oversikt over kjøpers plikter ved avviklingen av et kjøp.	346
		7.2.4.1 Innledning	346
		7.2.4.2 Kjøpers plikt til å betale på riktig sted	347
		7.2.4.3 Kjøpers plikt til å betale til riktig tid	347
		7.2.4.4 Kjøpers plikt til å betale riktig kjøpesum	347
		7.2.4.5 Kjøpers plikt til å medvirke til avvikling av kjøpet	348
	7.2.5	Risikoens overgang	348
		7.2.5.1 Hva er «risikoens overgang»?	348
		7.2.5.2 Hovedregelen om risikoens overgang	349
		7.2.5.3 Unntak fra hovedregelen om risikoens overgang	350
		7.2.5.4 Nærmere om betydningen av begrepet «levering»	351
7.3		Forsinkelse	352
	7.3.1	Innledning	352
	7.3.2	Når foreligger det forsinkelse?	352
	7.3.3	Kjøpers rettigheter ved forsinkelse	353
		7.3.3.1 Innledning	353
		7.3.3.2 Kjøpers rett til å holde kjøpesummen tilbake	353
		7.3.3.3 Kjøpers rett til å kreve oppfyllelse	354
		7.3.3.4 Kjøpers rett til å heve kjøpet	355
		7.3.3.5 Kjøpers rett til erstatning	358
	7.3.4	Reklamasjonsfrister ved forsinkelse	364
7.4		Mangel ved tingen	365
	7.4.1	Innledning	365
	7.4.2	Når foreligger det mangel?	365
		7.4.2.1 Innledning	365
		7.4.2.2 Kjøpsavtalens betydning ved vurderingen av om tingen har mangel	365
		7.4.2.3 Generelle krav til tingens egenskaper	366

	7.4.2.4	Særlig om betydningen av rettsmangel	367
	7.4.2.5	Betydningen av selgers manglende og uriktige opplysninger.....	368
	7.4.2.6	Betydningen av kjøpers onde tro eller forundersøkelse.....	369
	7.4.2.7	Salg med forbehold om mangler («som den er» eller «as is»).....	369
	7.4.2.8	Tidspunktet for mangelen	370
7.4.3		Kjøpers rettigheter ved mangel.....	372
	7.4.3.1	Innledning	372
	7.4.3.2	Kjøpers rett til å holde tilbake kjøpesummen	372
	7.4.3.3	Kjøpers krav på retting eller omlevering (avhjelp).....	372
	7.4.3.4	Selgers rett til å kreve retting eller omlevering	375
	7.4.3.5	Kjøpers rett til prisavslag.....	376
	7.4.3.6	Kjøpers rett til å heve kjøpet	376
	7.4.3.7	Kjøpers rett til erstatning	377
7.4.4		Krav mot tidligere salgsledd.....	381
	7.4.4.1	Innledning	381
	7.4.4.2	Kjøpslovens regler om krav mot tidligere salgsledd.....	381
	7.4.4.3	Forbrukerkjøpslovens regler om krav mot tidligere salgsledd.....	383
7.4.5		Reklamasjonsfrister ved mangel.....	384
	7.4.5.1	Innledning	384
	7.4.5.2	Relativ og absolutt reklamasjonsfrist	384
	7.4.5.3	Nøytral og spesifikk reklamasjon.....	386
	7.4.5.4	Forholdet mellom reklamasjon og garanti ...	386
7.5		Kontraktsbrudd fra kjøpers side.....	387
	7.5.1	Innledning	387
	7.5.2	Selgers rettigheter ved avbestilling.....	388
	7.5.3	Selgers rett til å heve kjøpet.....	389
	7.5.3.1	Innledning	389
	7.5.3.2	Selgers hevingsrett ved manglende betaling («betalingsmislighold»)	389
	7.5.3.3	Selgers hevingsrett når kjøpesummen er betalt.....	390
	7.5.3.4	Selgers hevingsrett ved manglende medvirkning.....	390
	7.5.3.5	Selgers hevingsrett ved levering etter hvert ...	390
7.5.4		Selgers rett til erstatning og rente.....	390
7.5.5		Selgers rett til å holde tilbake tingen.....	391
7.5.6		Reklamasjonsfrister ved kjøpers kontraktsbrudd.....	391

7.6	Fellesregler ved kontraktsbrudd	392
7.6.1	Innledning	392
7.6.2	Kontraktsbrudd ved del av tingen og ved levering etter hvert («suksessiv levering»)	392
7.6.3	Forventet kontraktsbrudd	393
7.6.4	Fellesregler om heving og omlevering	394
7.6.5	Omsorg for tingen	395
7.7	Digitalytelsesloven	396
7.7.1	Innledning	396
7.7.2	Lovens alminnelige virkeområde	397
7.7.2.1	Digitale ytelser	397
7.7.2.2	Forbrukerforhold – leverandør og forbruker	398
7.7.2.3	Vederlag	398
7.7.2.4	Nærmere om forholdet til forbrukerkjøpsloven mv.	398
7.7.2.5	Lovens ufravikelighet	399
7.7.3	Levering av ytelsen	399
7.7.4	Krav til ytelsen (mangler)	399
7.7.5	Forbrukerens krav ved forsinkelse	401
7.7.6	Forbrukerens krav ved mangler	402
7.7.7	Melding om krav ved forsinkelse eller mangel	403
7.7.8	Forbrukerens plikter	404
7.7.9	Avbestilling og oppsigelse	404
7.8	Angrerettloven	405
7.8.1	Innledning	405
7.8.2	Angrerettlovens anvendelsesområde	405
7.8.3	Angrerettlovens oppbygning	406
7.8.4	Unntak fra angrerettlovens anvendelsesområde	407
7.8.5	Opplysningsplikt før avtaleinngåelsen og i avtalen	407
7.8.6	Begrensninger i angreretten	407
7.8.7	Særlig om telefonsalg	408
7.8.8	Utøvelse av angrerett	408
7.8.9	Oppgjøret mellom partene	408
7.9	Twisteløsning	409
Kapittel 8	Leie av næringslokaler	411
8.1	Innledning	411
8.2	Lovgivning	411
8.2.1	Husleielovens virkefelt	411
8.2.1.1	Begrepene «husrom», «bolig» og «lokale»	411
8.2.1.2	Bruksrett mot vederlag	412
8.2.1.3	Tilknytningen til fast eiendom	412
8.2.1.4	Leie av lokale med beboelsesrom	413

8.2.2	Andre bruksretter til fast eiendom.....	413
8.2.2.1	Bruksrett basert på annet enn avtale	413
8.2.2.2	Avtale om begrenset bruk	413
8.2.2.3	Leasing av fast eiendom.....	413
8.2.2.4	Sammensatte avtaler	414
8.2.2.5	Leie av virksomhet.....	414
8.2.2.6	Tomtefeste og grunnleie.....	414
8.3	Avtalefrihet.....	415
8.4	Forretningsføreravtaler.....	416
8.5	Avtaleformene.....	416
8.5.1	Muntlige leieavtaler.....	416
8.5.2	Skriftlige leieavtaler	417
8.5.3	«Meglerstandardene»	417
8.6	Partene i leieforholdet.....	419
8.6.1	Utleier, leier, fremutleier og fremleier	419
8.6.2	Utleieren.....	419
8.6.2.1	Eierens rolle	419
8.6.2.2	Næringslokaler i borettslag	419
8.6.2.3	Seksjonerte lokaler	419
8.6.2.4	Sameiet som utleier	420
8.6.3	Leieren.....	420
8.6.3.1	Generelt om leier	420
8.6.3.2	Enkeltindivid som leier.....	420
8.6.3.3	Flere leiere	420
8.6.3.4	Aksjeselskap eller allmennaksjeselskap som leier.....	421
8.6.3.5	Andre selskaper som leiere	421
8.6.3.6	Leierens virksomhet	422
8.7	Leieobjektet	422
8.7.1	Lokalene	422
8.7.2	Andre leieobjekter.....	423
8.7.3	Definisjon av leieobjektet.....	423
8.8	Krav til lokalene og overleveringen av dem	423
8.8.1	Tidspunktet for overlevering	423
8.8.2	Mangler ved lokalet.....	424
8.8.3	Uriktige opplysninger om lokalet	425
8.8.4	Manglende opplysninger om lokalet.....	425
8.8.5	Lokale leid «som det er» e.l.	426
8.8.6	Forundersøkelse mv.....	426
8.8.7	Tidspunktet for mangelsbedømmelsen.....	428
8.8.8	Reklamasjon.....	428
8.8.9	Leierens rett til å fastholde avtalen ved forsinkelse.....	429
8.8.10	Krav på retting av mangel	430
8.8.11	Avslag i leie.....	432

8.8.12	Heving av leieavtalen	432
8.8.13	Erstatning	434
8.8.14	Erstatningsansvarets omfang	435
8.8.15	Rett til å holde leie tilbake	437
8.8.16	Rettsmangel	438
8.8.17	Offentligrettslige rådighetsinnskrenkninger	438
8.9	Leie og annen form for vederlag	439
8.9.1	Leien	439
8.9.2	Forfallstidspunkt	439
8.9.3	Oppgjørsmåten	440
8.9.4	Felleskostnader	440
8.9.5	Andre former for vederlag	441
8.9.6	Depositum og annen sikkerhetsstillelse	441
8.9.6.1	Depositum	441
8.9.6.2	Garanti	442
8.9.7	Deponering av omtvistet leie	443
8.9.8	Merverdiavgift	444
8.9.8.1	Utgangspunktet	444
8.9.8.2	Frivillig registrering i Merverdiavgiftsregisteret	444
8.10	Leieprisvernet	445
8.10.1	Husleiens størrelse	445
8.10.2	Indeksregulering	446
8.10.2.1	Leieregulering i tråd med konsumprisindeksen mv.	446
8.10.2.2	Leieregulering i tidsubestemte leieforhold ...	447
8.10.2.3	Leieregulering i tidsbestemte leieforhold	447
8.10.3	Tilpasning til «gjengs leie»	448
8.10.4	Tilbakebetaling av ulovlig leie	449
8.11	Partenes plikter i leietiden	449
8.11.1	Bruk av lokalene	449
8.11.2	Vedlikehold	450
8.11.2.1	Utleierens vedlikeholdsplikt	450
8.11.2.2	Leierens vedlikeholdsplikt	451
8.11.3	Forandringer i lokalet og på eiendommen	451
8.11.3.1	Utleierens adgang til å foreta forandringer ...	451
8.11.3.2	Leierens adgang til å foreta endringer	451
8.11.4	Skade på lokalet	452
8.11.5	Utleierens adgang til lokalet	452
8.11.6	Leierens krav på grunn av mangel som oppstår i leietiden	453
8.11.7	Leierens erstatningsansvar	453
8.12	Fremleie	454
8.12.1	Ingen rett til fremleie uten avtale	454

8.12.2	Grensetilfeller	455
8.12.3	Fremleie ved tidsbestemte leieavtaler.....	456
8.12.4	Godkjenning ved passivitet	457
8.12.5	Fremleierens stilling ved oppsigelse av hovedleieavtalen.....	457
8.13	Overføring av leierett	458
8.13.1	Den alminnelige regel om overføring.....	458
8.13.2	Gjennomføring av leierskifte	459
8.14	Eierskifte	460
8.15	Leieforholdets varighet.....	460
8.15.1	Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	460
8.15.2	Tidsbestemte leieavtaler	460
8.15.2.1	Tidsbestemmelsen	460
8.15.2.2	Forlengelse av tidsbestemte leieavtaler.....	461
8.15.2.3	Flytteoppfordring i tidsbestemte leieforhold.	461
8.15.3	Oppsigelige leieavtaler	462
8.15.3.1	Tidsbestemte og tidsubestemte leieavtaler	462
8.15.3.2	Oppsigelsesfristen.....	462
8.15.3.3	Leierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale	462
8.15.3.4	Utleierens oppsigelse av tidsubestemt leieavtale	462
8.15.3.5	Krav til form og innhold ved oppsigelse fra utleier.....	463
8.15.4	Kombinerte opphørsbestemmelser.....	463
8.15.5	Rettslig prøvelse av oppsigelsen	464
8.16	Heving av leieavtalen.....	464
8.16.1	Heving ved vesentlig mislighold.....	464
8.16.2	Utkastelse.....	466
8.16.3	Leierens død	467
8.17	Tilbakelevering av lokalene ved opphør	467
8.17.1	Leierens plikter ved tilbakelevering	467
8.17.2	Erstatning for forsinkelse og mangel.....	468
8.17.3	Vederlag for forbedringer.....	469
8.17.4	Vederlag for kundekrets (goodwill)	469
8.18	Eiendomsselskapers plikt til å ivareta personvern hensyn.....	470
Kapittel 9	Arbeidsrett	473
9.1	Oversikt.....	473
9.2	Rettskildene	473
9.3	Arbeidsrettens særpreg.....	474
9.3.1	Arbeidsrett som et eget rettsområde	474
9.3.2	Lovgivning	474
9.3.3	Tariffavtalen	475

9.3.4	Den personlige arbeidsavtalen.....	476
9.3.5	Arbeidsgivers styringsrett.....	476
9.3.6	Arbeidsreglement.....	477
9.3.7	Kontrolltiltak i virksomheten – personvern.....	477
9.4	Arbeidsgiver- og arbeidstakerbegrepene	478
9.4.1	Arbeid og oppdrag	478
9.4.2	Arbeidstaker.....	478
9.4.3	Arbeidsgiver	480
9.5	Organisasjoner i arbeidslivet.....	481
9.5.1	Organisasjonsrett.....	481
9.5.2	Arbeidstakerorganisasjoner	481
9.5.3	Arbeidsgiverorganisasjoner.....	481
9.6	Forbudene mot diskriminering. Varsling	482
9.6.1	Diskrimineringslovgivningen	482
9.6.2	Likebehandling i arbeidslivet.....	482
9.6.3	Utlysning av stilling	482
9.6.4	Forbud mot spørsmål om livssyn, m.m.	483
9.6.5	Direkte og indirekte forskjellsbehandling.....	483
9.6.6	Likestilling mellom kjønnene	484
9.6.7	Unntak fra forbudet	485
9.6.8	Opplysningsplikt og bevisbyrde	485
9.6.9	Virkninger av diskriminering.....	485
9.6.10	Varsling og omtale av kritikkverdige forhold.....	486
9.6.11	Åpenhetsloven.....	488
9.6.12	ILO-konvensjoner	488
9.7	Arbeidsavtalen.....	489
9.7.1	Krav til form og innhold	489
9.7.2	Prøvetid.....	490
9.7.3	Midlertidig ansettelse	491
9.7.3.1	Adgangen til å benytte midlertidig ansettelse ..	491
9.7.3.2	Arbeidets karakter	492
9.7.3.3	Vikariater	493
9.7.3.4	Praksisarbeid	493
9.7.3.5	Deltakere i arbeidsmarkedstiltak.....	494
9.7.3.6	Idrettsutøvere, trenere, dommere og ledere ..	494
9.7.3.7	Åremålsansettelse av øverste leder	494
9.7.4	Opphør av tidsbegrensede arbeidsforhold.....	495
9.7.5	Innleie av arbeidskraft.....	495
9.7.5.1	Innleie fra vikarbyråer	495
9.7.5.2	Innleie fra andre foretak.....	498
9.7.6	Rettsvirkningene av ulovlig midlertidig ansettelse og ulovlig innleie.....	498
9.8	Arbeidstakers plikter	499
9.8.1	Arbeidsplikten.....	499

9.8.2	Lojalitetsplikten.....	499
9.8.2.1	Generelt om arbeidstakers lojalitetsplikt.....	499
9.8.2.2	Forbudet mot gaver.....	499
9.8.2.3	Annet arbeid.....	500
9.8.2.4	Retten til egen nyskapning.....	500
9.8.2.5	Konkurrerende virksomhet – avtl. § 38.....	500
9.8.2.6	Konkurransseklausuler – aml. kapittel 14A.....	501
9.8.2.7	Kundeklausuler – aml. § 14A-4.....	501
9.8.2.8	Rekrutteringsklausuler – aml. § 14A-6.....	502
9.9	Arbeidstiden.....	502
9.9.1	Arbeidstid og arbeidsfri.....	502
9.9.2	Arbeidstidsordninger.....	503
9.9.3	Arbeidsplan.....	504
9.9.4	Den alminnelige arbeidstid.....	504
9.9.5	Forlenget og forkortet arbeidstid.....	504
9.9.6	Overtid og merarbeid.....	505
9.9.7	Søn- og helligdagsarbeid og nattarbeid.....	506
9.9.8	Hvilepauser.....	506
9.9.9	Unntak fra arbeidstidsbestemmelsene.....	506
9.9.10	Gjennomsnittsberegning av arbeidstid.....	507
9.9.11	Bruk av deltid og utvidelse av deltidstilling.....	507
9.10	Lønn.....	508
9.10.1	Avtaler om arbeidslønn.....	508
9.10.2	Lønnssystemene.....	509
9.10.3	Utbetaling av lønn.....	509
9.10.4	Lønnstrekk.....	509
9.10.5	Lønnskravenes stilling i konkurs.....	510
9.11	Ferie.....	510
9.11.1	Retten til ferie.....	510
9.11.2	Ferieår og opptjeningsår.....	510
9.11.3	Feriers lengde.....	511
9.11.3.1	Lovbestemt ferielengde.....	511
9.11.3.2	Avtaler om lengre ferie.....	511
9.11.4	Tiden for ferien.....	511
9.11.5	Sykdom under ferie og ferie under permisjon.....	512
9.11.6	Forskuddsferie og overføring av ferie.....	512
9.11.7	Ferie i oppsigelsestiden.....	513
9.11.8	Feriegodtgjørelse.....	513
9.11.8.1	Retten til feriegodtgjørelse.....	513
9.11.8.2	Feriepengegrunnlaget.....	514
9.11.8.3	Utbetaling av feriepenges.....	514
9.12	Lovlig fravær fra arbeidet.....	515
9.12.1	Oversikt.....	515
9.12.2	Permisjoner.....	515

9.12.2.1	Forskjellige former for permisjon	515
9.12.2.2	Svangerskap, fødsel, adopsjon, amming, mv.	515
9.12.2.3	Barns, barnepassers og nærståendes sykdom mv.	516
9.12.2.4	Militærtjeneste og liknende	516
9.12.2.5	Offentlige verv	516
9.12.2.6	Utdanningspermisjon, velferdspermisjon, mv.	517
9.12.2.7	Verneombudets stilling	517
9.12.3	Sykefravær og sykelønn	517
9.12.3.1	Kravet til minste årslønn	517
9.12.3.2	Opptjeningstiden	518
9.12.3.3	Vilkåret om arbeidsuførhet	518
9.12.3.4	Beregning av sykepengene	518
9.12.3.5	Sykepenger i arbeidsgiverperioden	518
9.12.3.6	Varslingsplikt og dokumentasjon	519
9.12.3.7	Legeerklæring	519
9.12.3.8	«Egenmelding»	519
9.13	Tariffavtaler og fredsplikt	520
9.13.1	Generelt om tariffavtaler	520
9.13.2	Rettstvister – interessetvister	520
9.13.3	Fredsplikten	521
9.13.4	Tvungen lønnsnemnd	521
9.13.5	Arbeidskamp uten fredsplikt	522
9.13.6	Streikebryteri	522
9.13.7	Sympatiaksjoner	523
9.13.8	Politisk demonstrasjonsstreik	523
9.13.9	Sanksjoner ved brudd på fredsplikt	523
9.14	Permittering	524
9.14.1	Permittering og opphør av arbeidsavtalen	524
9.14.2	Vilkår for permittering	524
9.14.3	Lønnsplikt ved permittering	525
9.14.4	Avvikling av ferie under permittering	525
9.14.5	Oppsigelse før og under permittering	526
9.15	Oppsigelse	526
9.15.1	Ansettelsestrygghet og oppsigelsesvern	526
9.15.1.1	Overordnet om oppsigelsesvernet	526
9.15.1.2	Oppsigelsesvernet ved sykdom – aml. § 15-8.	527
9.15.1.3	Oppsigelsesvernet ved svangerskap, etter fødsel og adopsjon – aml. § 15-9	527
9.15.1.4	Oppsigelsesvernet ved militærtjeneste	528
9.15.2	Formkrav ved oppsigelse	528
9.15.3	Drøftelser og frister	528
9.15.4	Oppsigelsesfristene	530
9.15.5	Kravet til saklighet ved oppsigelse	530

9.15.5.1	Generelt om kravet til saklig grunn ved oppsigelse.....	530
9.15.5.2	Oppsigelse på grunn av arbeidstakers forhold	531
9.15.5.3	Oppsigelse på grunn av virksomhetens forhold	532
9.15.5.4	Endringsoppsigelse.....	533
9.15.5.5	Masseoppsigelser	533
9.15.5.6	Oppsigelse av øverste leder	534
9.15.6	Opphør av arbeidsforhold grunnet alder	534
9.15.7	Retten til å fortsette i stillingen	535
9.15.8	Virkningen av usaklig oppsigelse	536
9.15.9	Fortrinnsrett til ny ansettelse	536
9.15.10	Suspensjon	537
9.15.11	Avskjed.....	538
9.15.12	Retten til attest	539
9.16	Virksomhetsoverdragelse.....	539
9.16.1	Stillingsvernet ved virksomhetsoverdragelse.....	539
9.16.2	Når foreligger virksomhetsoverdragelse?	540
9.16.2.1	Nøkkelelementer i virksomhetsoverdragelse	540
9.16.2.2	Kravet til selvstendig økonomisk enhet	540
9.16.2.3	Kravet til overdragelse	541
9.16.2.4	Enhetens identitet må bevares.....	541
9.16.2.5	Overdragelse fra et konkursbo.....	543
9.16.3	Rettigheter ved overføring av virksomhet.....	543
9.16.3.1	Personlige rettigheter og plikter	543
9.16.3.2	Overføring av tariffavtale	543
9.16.3.3	Individuelle arbeidsvilkår i tariffavtale	543
9.16.3.4	Overføring av kollektive pensjonsrettigheter	544
9.16.4	Reservasjonsretten.....	544
9.16.5	Valgrett.....	545
9.16.6	Oppsigelsesvernet.....	545
9.16.7	Drøftings- og informasjonsplikt.....	545
9.17	Nedleggelse og konkurs.....	546
9.17.1	Regelverket	546
9.17.2	Nedleggelse.....	546
9.17.3	Konkurs.....	547
Kapittel 10	Erstatningsrett.....	548
10.1	Oversikt.....	548
10.2	Erstatningsrettens historiske utvikling.....	548
10.3	Hensynene bak erstatningsretten.....	549
10.3.1	De to overordnede hensyn	549
10.3.2	Prevensjonshensynet.....	550

10.3.3	Reparasjonshensynet	550
10.4	Vilkårene for erstatningsplikt – oversikt	551
10.5	Ansvarsgrunnlaget	551
10.5.1	Skyldansvar (culpa-ansvar)	551
10.5.2	Objektivt erstatningsansvar	552
10.5.2.1	Lovfestet og ulovfestet objektivt ansvar	552
10.5.2.2	Farlig virksomhet	552
10.5.2.3	Arbeidsgiveransvaret	554
10.5.2.4	Erstatningsansvar for barn og foreldre	555
10.5.2.5	Ansvar for dyr	556
10.6	Årsakssammenheng og adekvans	556
10.7	Økonomisk tap og erstatningsberegning	557
10.7.1	Tingskade	557
10.7.2	Personskade	558
10.7.3	Skade på barn og ungdom	559
10.7.4	Ménerstatning	559
10.7.5	Erstatning for tap av forsørger o.a.	560
10.8	Skadelidtes egen medvirkning	560
10.9	Forholdet til folketrygden	560
10.10	Forholdet til forsikringsretten	561
Kapittel 11	Pengekravsrett	562
11.1	Innledning	562
11.1.1	Hva er pengekravsrett?	562
11.1.2	Parter og heftelsesformer	563
11.1.3	Oversikt over sentrale lover	565
11.1.4	Ulike typer pengekrav	565
11.1.4.1	Innledning	565
11.1.4.2	Vederlagskrav	565
11.1.4.3	Kredittkrav	566
11.1.5	Utforming av pengekrav	567
11.1.5.1	Innledning	567
11.1.5.2	Omsetningsgjeldsbrev	567
11.1.5.3	Enkle gjeldsbrev	569
11.1.5.4	Enkle pengekrav	569
11.1.5.5	Finansielle instrumenter som kan registreres i en verdipapirsentral	569
11.1.6	Særlig om gjeldsbrevlovens anvendelsesområde	570
11.1.7	Særlig om finansavtalelovens anvendelsesområde	570
11.2	Etablering av pengekrav	573
11.2.1	Innledning	573
11.2.2	Etablering av vederlagskrav	573
11.2.2.1	Innledning	573
11.2.2.2	Vederlagskravets størrelse	573

11.2.2.3	Vederlagskravets utforming og dokumentasjonskrav.....	574
11.2.3	Etablering av kredittkrav.....	575
11.2.3.1	Innledning	575
11.2.3.2	Ulike typer kredittavtaler	576
11.2.3.3	Kredittyters opplysningsplikt før avtaleinngåelsen	578
11.2.3.4	Kredittyters plikt til å vurdere kundens kredittevene	579
11.2.3.5	Kredittyters forklaringsplikt i forbrukerforhold.....	581
11.2.3.6	Kredittyters avslagsplikt i forbrukerforhold...	582
11.2.3.7	Krav til kredittavtalen.....	583
11.2.3.8	Angrerett og betenkningstid for forbrukere....	584
11.2.3.9	Kredittyters opplysningsplikt under kredittforholdet.....	585
11.2.3.10	Endring av kredittavtaler	585
11.2.3.11	Mislighold av tjenesteyters plikter	587
11.3	Løpende pengekrav.....	588
11.3.1	Innledning	588
11.3.2	Kredittrente.....	589
11.3.3	Overdragelse av pengekrav	589
11.3.3.1	Innledning	589
11.3.3.2	Debitorskifte (gjeldsovertakelse).....	590
11.3.3.3	Kreditorskifte	591
11.4	Avvikling av pengekrav	598
11.4.1	Innledning	598
11.4.2	Betaling av pengekrav.....	599
11.4.2.1	Betalingssted og betalingsmåte	599
11.4.2.2	Særlig om innbetaling til konto	601
11.4.2.3	Særlig om betaling i utenlandsk valuta.....	602
11.4.2.4	Oversikt over betalingstidspunkter.....	603
11.4.2.5	Avtalt forfall.....	603
11.4.2.6	Utsatt forfall	604
11.4.2.7	Førtidig (ekstraordinært) forfall	604
11.4.2.8	Påkravsforfall.....	606
11.4.2.9	Frigjøringstid og om kundens rett til oppsigelse.....	607
11.4.2.10	Kredittyterens oppsigelse og sperring av avtaler	608
11.4.2.11	Delvis oppgjør	609
11.4.2.12	Tilbakelevering av gjeldsbrev og sletting av panteheftelser.....	610

11.4.2.13	Feil gjennomførte betalingstransaksjoner og misbruk av konto og betalingsinstrument (BankID)	610
11.4.3	Motregning	612
11.4.3.1	Innledning	612
11.4.3.2	Hovedregel om motregning	614
11.4.3.3	Unntak fra hovedregel om motregning	614
11.4.4	Bortfall av pengekrav	616
11.4.4.1	Innledning	616
11.4.4.2	Ettergivelse ved kreditoravtale	616
11.4.4.3	Passivitet og preklusjon	616
11.4.4.4	Foreldelse	617
11.4.5	Forbrukers innsigelser mot kredittyteren	621
11.5	Mislighold av pengekrav	623
11.5.1	Innledning	623
11.5.2	Inndrivelse av pengekravet	623
11.5.3	Forsinkelsesrente	623
11.5.3.1	Innledning	623
11.5.3.2	Forsinkelsesrentens utgangspunkt	625
11.5.3.3	Forsinkelsesrentens størrelse	626
11.5.3.4	Erstatning for tap som ikke dekkes av forsinkelsesrenten	627
Kapittel 12	Garanti- og panterett	628
12.1	Hva er garanti- og panterett?	628
12.2	Garantier	629
12.2.1	Hva er en garanti?	629
12.2.2	Ulike typer garantier	630
12.2.3	Inngåelse av garantiavtaler og deres innhold	630
12.2.4	Forfall av garantier	631
12.2.5	Opphør av garantier	632
12.2.6	Garantistens innsigelser mot kreditor	632
12.2.7	Garantistens regress mot debitor ved oppfyllelse av garantier	633
12.3	Kausjonsavtaler	633
12.3.1	Innledning	633
12.3.2	Etablering av kausjon	635
12.3.2.1	Innledning	635
12.3.2.2	Kredittyters opplysningsplikt før avtaleinngåelsen om kausjonsansvar	635
12.3.2.3	Kredittyters avslagsplikt i forbrukerforhold	635
12.3.2.4	Krav til kausjonsavtalen	636
12.3.2.5	Endring av kausjonsavtaler og kredittavtaler som er sikret gjennom kausjon	636

12.3.3	Forfall av kausjoner	637
12.3.4	Reduksjon og bortfall av kausjonsansvar	638
12.3.4.1	Hovedregel	638
12.3.4.2	Mislighold i hovedforholdet	638
12.3.4.3	Tidsbegrensning for kausjoner	638
12.4	Panterett	639
12.4.1	Innledning	639
12.4.2	Partene i pantavtalen	639
12.4.3	Inndeling av panteretten (underpant og håndpant)	640
12.4.4	Videre fremstilling	641
12.4.5	Etablering av panterett (stiftelsesstadiet)	642
12.4.5.1	Innledning	642
12.4.5.2	Avtalepant	642
12.4.5.3	Utleggspant (namsutlegg)	644
12.4.5.4	Legalpant (lovbestemt pant)	645
12.4.6	Hva sikrer panteretten?	645
12.4.6.1	Innledning	645
12.4.6.2	Avtalepant	645
12.4.6.3	Legalpant (lovbestemt pant)	647
12.4.7	Rettsvern og prioritet (rettsvernstadiet)	647
12.4.7.1	Notoritet og publisitet	647
12.4.7.2	Nærmere om rettsvern	648
12.4.7.3	Realregistrenes troverdighet	649
12.4.7.4	Prioritet	649
12.4.7.5	Prioritetsavtaler og opplåning	650
12.4.7.6	Opptrinnsrett og inntredsrett	651
12.4.8	Håndpant i løsøre	652
12.4.9	Pant i fast eiendom	652
12.4.9.1	Etablering av pant og ulike panteobjekter i fast eiendom	652
12.4.9.2	Innskrenket råderett over felles bolig	653
12.4.9.3	Særlig om prioritetsregelen i fast eiendom	654
12.4.9.4	Unntak fra prioritetsregelen	655
12.4.10	Pant i realregistrert løsøre	655
12.4.11	Pant i løsørekomplekser	655
12.4.11.1	Innledning	655
12.4.11.2	Pant i løsørekomplekser – driftstilbehør	656
12.4.11.3	Pant i løsørekomplekser – varelager	657
12.4.11.4	Pant i løsørekomplekser – motorvogn mv.	658
12.4.11.5	Pant i løsørekomplekser – landbruksløsøre	659
12.4.12	Salgspant	660
12.4.12.1	Avtaler om salgspant	660
12.4.12.2	Rettsvern for salgspant	661
12.4.12.3	Tinglysning av salgspant i motorvogn mv.	662

12.4.12.4	Salgspant i deler og tilbehør til fast eiendom, skip og fly.....	663
12.4.12.5	Bortfall av salgspant.....	663
12.4.13	Leiefinansiering (finansiell leasing).....	664
12.4.14	Pant i fordringer.....	666
12.4.14.1	Innledning	666
12.4.14.2	Verdipapirer og finansielle instrumenter registrert i en verdipapirsentral.....	666
12.4.14.3	Aksjer som ikke er registrert i en verdipapirsentral.....	666
12.4.14.4	Pantsetting i forbindelse med oppkjøpsfinansiering.....	667
12.4.14.5	Pant i borettslagsandeler	667
12.4.14.6	Pant i enkle pengekrav	667
12.4.14.7	Faktoringpant.....	668
12.4.15	Pantet i sikringstiden.....	669
12.4.15.1	Innledning	669
12.4.15.2	Avkastning av pantet.....	670
12.4.15.3	Pantsetters bruksrett, vedlikeholds- og forsikringsplikt	670
12.4.15.4	Avhendelse av pantet.....	670
12.4.15.5	Risiko og ansvar for tap eller skade på pantet	671
12.4.16	Realisasjon av pantet (realisasjonsstadiet)	671
12.4.16.1	Innledning	671
12.4.16.2	Gjennomføring av salget.....	671
12.4.16.3	Tvangskraftig tvangsgrunnlag	672
12.4.16.4	Begjæring om tvangsrealisasjon	672
12.4.16.5	Særlig om tvangsrealisasjon av fast eiendom ..	673
12.4.16.6	Tvangsrealisasjon av annet enn realregistrerte formuesgoder	676

Kapittel 13	Tvangsfullbyrdelse, gjeldsforhandling, rekonstruksjon og konkurs	678
13.1	Oversikt.....	678
13.2	Enkeltforfølgning.....	678
13.2.1	Hva menes med enkeltforfølgning?	678
13.2.2	Inndrivelse av pengekrav gjennom inkasso	679
13.2.3	Inndrivelse av pantesikret pengekrav	680
13.2.4	Arrest	680
13.2.5	Utlegg	680
13.2.5.1	Oversikt.....	680
13.2.5.2	Hovedregelen om beslagsrett.....	681
13.2.5.3	Særlig om beslagsretten i ekteskaps- og samboerforhold.....	681

13.2.5.4	Unntak fra beslagsretten.....	682
13.2.5.5	Trekk i lønn.....	683
13.2.5.6	Beslag i bolig.....	683
13.2.5.7	Utlegg i aksjer.....	684
13.2.5.8	Utleggsgjegjæringen.....	684
13.2.5.9	Rettsvern for utlegg.....	685
13.3	Gjeldsforhandling.....	685
13.3.1	Frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner ...	685
13.3.1.1	Innledning.....	685
13.3.1.2	Hvem kan søke gjeldsordning?.....	685
13.3.1.3	Hvordan søke gjeldsordning?.....	686
13.3.1.4	Rett til å beholde bolig og andre eiendeler under en gjeldsordning.....	686
13.3.1.5	Hva kan skyldnere beholde av sin inntekt ?...	686
13.3.2	Rekonstruksjonsloven.....	686
13.3.2.1	Forholdet til konkurslovens regler om gjeldsforhandling.....	686
13.3.2.2	Virkningene av at retten åpner rekonstruksjonsforhandlinger.....	687
13.3.2.3	Hva rekonstruksjonsforslaget kan gå ut på....	688
13.3.2.4	Avslutning av rekonstruksjonen.....	689
13.4	Konkurs.....	689
13.4.1	Oversikt.....	689
13.4.2	Insolvens.....	690
13.4.3	Konkurskreditorene.....	691
13.4.4	Skyldnerens stilling ved konkurs.....	691
13.4.5	Boets organer.....	692
13.4.6	Boehandlingen.....	693
13.4.6.1	Realisering av boets aktiva.....	693
13.4.6.2	Bostyrerens legitimasjon.....	693
13.4.6.3	Prøving av anmeldte krav.....	693
13.4.7	Bomassens omfang.....	694
13.4.7.1	Oversikt.....	694
13.4.7.2	Lønn, gaver og arv.....	694
13.4.7.3	Private beslagsforbud.....	695
13.4.7.4	Omstøtelse.....	695
13.4.7.5	De objektive omstøtelsesregler.....	696
13.4.7.6	Den subjektive omstøtelsesregel.....	700
13.4.8	Skyldnerens kontraktsmessige forpliktelser.....	702
13.4.9	Ulike grupper av krav.....	704
13.4.9.1	Oversikt.....	704
13.4.9.2	Separatistkravene.....	704
13.4.9.3	Massekravene.....	706
13.4.9.4	Andre konkurskrav.....	706

13.4.9.5	Prioriterte krav	707
13.4.9.6	Uprioriterte krav	707
13.4.9.7	Etterprioriterte krav.....	707
13.4.10	Konkurskarantene	708
Kapittel 14	Forvaltningsrett	709
14.1	Generelt om forvaltningsloven	709
14.1.1	Historikk	709
14.1.2	Forvaltningsloven gjelder generelt.....	709
14.1.3	Tre typer avgjørelser	710
14.1.4	Forvaltningslovens materielle regler	710
14.2	Habilitetsregler	712
14.2.1	Oversikt.....	712
14.2.2	Forvaltningslovens regler om inhabilitet.....	712
14.2.2.1	Generelt	712
14.2.2.2	Hvem som er inhabil	713
14.2.2.3	Virkning av inhabilitet	716
14.3	Alminnelige regler om saksbehandlingen.....	716
14.3.1	Oversikt.....	716
14.3.2	Veiledningsplikt.....	717
14.3.3	Plikt til rask avgjørelse og foreløpig svar.....	718
14.4	Kravet til lovhjemmel.....	718
14.5	Utøvelse av skjønn i forvaltningen	718
14.6	Regler om taushetsplikt.....	719
14.7	Allmennhetens adgang til forvaltningens saksdokumenter – dokumentoffentlighet	720
14.7.1	Lovens formål.....	720
14.7.2	Lovens virkeområde	721
14.7.2.1	Stat, (fylkes-)kommuner og offentlig kontrollerte foretak	721
14.7.2.2	Begrepet «saksdokument»	721
14.7.3	Unntatte dokumenter og opplysninger.....	721
14.7.3.1	Generelt	721
14.7.3.2	Opplysninger undergitt taushetsplikt.....	722
14.7.3.3	Unntaket for interne dokumenter	722
14.7.3.4	Uttalelser innhentet fra andre	722
14.7.3.5	Unntak på grunn av dokumentets innhold m.m.....	723
14.7.4	Saksbehandlingsregler.....	725
14.7.5	Avslag på krav om innsyn.....	725
14.7.5.1	Form og innhold	725
14.7.5.2	Begrunnelse for avslaget.....	725
14.7.5.3	Klage på avslag om innsyn	726

14.8	Regler som bare gjelder enkeltvedtak	726
14.8.1	Nærmere om begrepet «enkeltvedtak»	726
14.8.2	Begrepet «part»	727
14.8.3	Saksforberedelsen	727
14.8.3.1	Oversikt	727
14.8.3.2	Utredningsplikten	728
14.8.3.3	Informasjonsplikt	728
14.8.4	Partsoffentlighet	730
14.8.4.1	Generelt	730
14.8.4.2	Hovedregel	730
14.8.4.3	Nærmere om unntakene	731
14.9	Om vedtaket	732
14.9.1	Begrunnelse	732
14.9.2	Underretning	733
14.9.3	Omgjøring uten klage (selvrettelse)	733
14.10	Klage	734
14.10.1	Oversikt	734
14.10.2	Vilkårene for at klagen skal kunne behandles	735
14.10.2.1	Generelt	735
14.10.2.2	Avgjørelser som kan påklages	735
14.10.2.3	Hvem som kan påklage vedtaket	736
14.10.2.4	Klagefristen	736
14.10.3	Klagebehandlingen	737
14.10.3.1	Saksbehandling og kompetanse	737
14.10.3.2	Endring til skade for klageren	738
14.10.3.3	Saksomkostninger	738
14.10.3.4	Utsatt iverksettelse	739
14.11	Kontrollen med forvaltningen	739
14.11.1	Generelt	739
14.11.2	Domstolskontrollen	740
14.11.2.1	Hovedregler	740
14.11.2.2	Hvordan en sak kommer opp	740
14.11.3	Sivilombudets kontroll med forvaltningen	741
Kapittel 15	Pris- og konkurranserett	743
15.1	Konkurransens innhold og betydning	743
15.2	Lovgivning	743
15.3	Effektiv bruk av samfunnets ressurser	744
15.4	Forbudsprinsippet	745
15.5	EU (og EØS)-retten	745
15.5.1	EU (og EØS)-rettens hovedprinsipper	745
15.5.2	TEF artikkel 81 og EØS avtalen artikkel 53	746
15.5.2.1	Avtale og samordnet praksis	746

15.5.2.2	Det relevante marked	747
15.5.2.3	Samhandelskriteriet.....	748
15.5.2.4	Effektdoktrinen	748
15.5.2.5	Hindre konkurransen innenfor EU	748
15.5.3	Eksempler på overenskomster	749
15.5.3.1	Horisontale og vertikale overenskomster	749
15.5.3.2	Overenskomster om forretningsvilkår	749
15.5.3.3	Oppdeling av markeder eller forsyningskilder	750
15.5.3.4	Diskrimineringsoverenskomster.....	751
15.5.3.5	Overenskomster om tilleggssytelser (koplingshandel).....	751
15.5.4	Utøvelse av opphavsrettigheter	751
15.5.5	Avtaler som faller utenfor forbudet.....	752
15.5.6	Unntak.....	753
15.5.6.1	Forbudsprinsippet.....	753
15.5.6.2	Horisontale avtaler (gruppeunntak)	753
15.5.6.3	Vertikale avtaler (gruppeunntak).....	753
15.5.6.4	Konkurransforbudsklausuler.....	755
15.5.7	Misbruk av dominerende stilling	755
15.5.8	Håndheving av EU- og EØS-retten.....	756
15.5.8.1	Arbeidsfordelingen mellom Kommisjonen og ESA.....	756
15.5.8.2	Nedleggelse av forbud	756
15.5.8.3	Nærmere om Kommisjonens kompetanse	757
15.5.8.4	Nasjonale myndigheters rolle	758
15.5.8.5	Sivilrettslige sanksjoner.....	758
15.5.8.6	Offentligrettslige sanksjoner.....	758
15.5.9	Bedriftskonsentrasjoner.....	759
15.5.10	Statsstøtte	760
15.6	Norsk konkurransebegrensningsrett.....	761
15.6.1	Konkurrans mellom bedrifter	761
15.6.2	Konkurransemyndighetenes kompetanse	762
15.6.2.1	Saksbehandlingen	762
15.6.2.2	Vedtak om overtredelsesgebyr	763
15.7	Kontroll med sammenslutninger	764
15.8	Prisregulering.....	766
15.8.1	Generelt.....	766
15.8.2	Pristiltaksloven	766
15.8.3	Forbudet mot urimelige priser	767
Kapittel 16	Økonomisk kriminalitet.....	768
16.1	Innledning.....	768
16.2	Nærmere om strafferettssystemet.....	769

16.3	Straffeprosess	770
16.3.1	Strafferettens saksbehandlingsregler.....	770
16.3.2	Partene i straffeprosessen	771
16.3.3	Etterforskning av økonomisk kriminalitet.....	773
16.3.4	Fra påtalevedtak til rettskraftig dom.....	773
16.4	Alminnelig strafferett	774
16.4.1	Kort om straff og straffens formål	774
16.4.2	Skadefølgeprinsippet.....	775
16.4.3	Straffelovgivningens virkeområde i tid og rom.....	775
16.4.4	Ansvarslæren	776
16.4.5	Dekningsprinsippet.....	777
16.4.6	Unntak fra dekningsprinsippet.....	778
16.4.7	Foretaksstraff.....	778
16.4.8	Straffopphørsgrunner.....	780
16.4.9	Reaksjonslæren – særlig om inndragning	780
16.5	Heleri og hvitvasking – strl. § 332 til § 341	782
16.5.1	Innledning.....	782
16.5.2	Nærmere om heleri – strl. § 332 til § 336	782
16.5.3	Nærmere om hvitvasking – strl. § 337 til § 341	783
16.5.4	Særlige straffrihetsgrunner	785
16.5.5	Skyldkravet	785
16.5.6	Forsøk og medvirkning.....	785
16.5.7	Straff	786
16.5.8	Mindre heleri og mindre hvitvasking – strl. § 334 og § 339	786
16.5.9	Forbund om heleri og hvitvasking – strl. § 336 og § 341..	786
16.5.10	Noen dommer om heleri og hvitvasking	787
16.5.11	Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven)	789
	16.5.11.1 Hvitvaskingslovens formål og rekkevidde	789
	16.5.11.2 Rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven	790
	16.5.11.3 Risikobaserte kundetiltak, undersøkelses- og rapporteringsplikt.....	791
16.6	Økonomisk utroskap – strl. § 390 og § 391.....	792
16.6.1	Innledning.....	792
16.6.2	De straffbare forhold – normen.....	792
16.6.3	Skyldkrav og straff	794
16.6.4	Forsøk og medvirkning til utroskap	795
16.7	Korrupsjon – strl. § 387 til § 389	795
16.7.1	Lovgivningen.....	795
16.7.2	Hva er korrupsjon?.....	796
16.7.3	Hvorfor det er viktig å bekjempe korrupsjon	796
16.7.4	Normen i strl. § 387.....	797

16.7.5	Særlig om «facilitation payments».....	799
16.7.6	Skyldkrav og straff	799
16.7.7	Utvalgte korrupsjonssaker i Norge.....	801
16.7.8	Påvirkningshandel – strl. § 389	803
16.7.8.1	Om påvirkningshandel	803
16.7.8.2	Straff og medvirkningsansvar.....	806
16.8	Krenkelse av sikkerhetsrett – strl. § 386.....	806
16.8.1	Oversikt.....	806
16.8.2	Skyldkrav og straff	807
16.8.3	Forsøk og medvirkning.....	807
16.9	Uforsvarlige økonomiske disposisjoner – strl. § 401	808
16.9.1	Innledning	808
16.9.2	De straffbare forhold – normen	808
16.9.3	Pengespill eller annen risikopreget aktivitet.....	809
16.9.4	Annen lettsindig adferd.....	809
16.9.5	Overdrevent forbruk	809
16.9.6	Grovt uordentlig forretningsførsel	810
16.10	Kreditorbegunstigelse – strl. § 402	810
16.10.1	Innledning	810
16.10.2	De straffbare forhold – normen	810
16.10.3	Forsøk og medvirkning.....	811
16.11	Eksekusjonshindring og formuesforringelse ved insolvensfare – strl. § 403 til § 406.....	811
16.11.1	Innledning	811
16.11.2	Eksekusjonshindring	812
16.11.3	Formuesforringelse ved insolvensfare	812
16.11.4	Skyldkrav, forsøk, medvirkning og straff.....	813
16.11.5	Grov formuesforringelse – strl. § 405	814
16.11.6	Grovt uaktsom formuesforringelse – strl. § 406	814
16.12	Oppbudsunnnlatelse – strl. § 407.....	814
16.12.1	Innledning	814
16.12.2	De straffbare forhold – normen	814
16.12.2.1	Insolvens og tappt adgang til omstøtelse	814
16.12.2.2	Tapsbringende næringsvirksomhet	815
16.12.3	Skyldkrav, forsøk, medvirkning og straff.....	816
16.13	Boforringelse – strl. § 408 og § 409	817
16.13.1	Innledning	817
16.13.2	De straffbare forhold – normen	817
16.13.2.1	Den straffbare handling.....	817
16.13.2.2	Nærmere om unndragelse av formuesgoder...	819
16.13.2.3	Nærmere om uriktige opplysninger om forpliktelser.....	819
16.13.3	Skyldkrav og straff	819
16.13.4	Forsøk og medvirkning.....	819

16.13.5	Grov boforringelse – strl. § 409(1)	820
16.13.6	Grovt uaktsom boforringelse – strl. § 409(2)	820
16.13.7	Generelt om kreditorvern	820
16.14	Regnskapsovertredelse – strl. § 392 til § 394	820
16.14.1	Innledning	820
16.14.2	Regnskapsplikt og bokføringsplikt	821
16.14.3	De straffbare forhold – normen – strl. § 392	822
16.14.4	Skyldkrav og straff	823
16.14.5	Forsøk og medvirkning	823
16.14.6	Grov regnskapsovertredelse – strl. § 393	823
16.14.7	Uaktsom regnskapsovertredelse – strl. § 394	824
16.14.8	Noen dommer vedrørende regnskapsovertredelse	824
16.15	Skattesvik – strl. § 378	825
16.15.1	Innledning	825
16.15.2	Skattemelding, skattefastsetting m.m.	826
16.15.3	De straffbare forhold – normen	827
16.15.4	Grovt skattesvik – strl. § 379	828
16.15.5	Skyldkrav – strl. § 378 til § 380	829
16.15.6	Reaksjoner – strl. § 378 til § 391	829
16.15.6.1	Tillegsskatt	829
16.15.6.2	Skatteamnesti	833
16.15.6.3	Straff	834
16.15.7	Forsøk og medvirkning	834
16.15.8	Noen dommer om skattesvik	834
16.16	Skattebetalingsloven	836
16.16.1	Innledning	836
16.16.2	De straffbare forhold – normen	836
16.16.3	Innkrevingsreglene m.m.	837
16.16.4	Underslag av skattetrekk	838
16.16.5	Skyldkrav og straff	838
16.17	Merverdiavgiftsloven	838
16.17.1	Innledning	838
16.17.2	Visse avgiftstekniske spørsmål	839
16.17.3	Beregning og oppgjør	839
16.17.4	Levering av skattemelding	841
16.17.4.1	Skattemelding og restitusjonsoppgave	841
16.17.4.2	Oppgave- og betalingsfrist	841
16.17.4.3	Betalingsplikten og dens omfang	842
16.17.4.4	Anmeldelse	842
16.17.5	Merverdiavgiftssvik – strl. § 378 til § 381	843
16.17.5.1	De straffbare forhold – normen	843
16.17.5.2	Skyldkrav	843
16.17.6	Reaksjoner – strl. § 378 til § 391	843
16.17.6.1	Tilleggsavgift m.m.	843

16.17.6.2 Straff	844
16.17.6.3 Foreldelse	844
16.17.7 Forsøk og medvirkning	844
16.17.8 Noen dommer om merverdiavgiftssvik.....	844
Nøkkeltall.....	846
Lovforkortelser.....	847
Stikkordregister	850

LES MER PÅ
FAGBOKFORLAGET.NO

BESTILL
VURDERINGSEKSEMPLAR

Lov og Rett for Næringslivet er et praktisk juridisk oppslagsverk som består av lærebok og lovsamling. Bøkene retter seg i første rekke mot næringsdrivende og studenter under utdanning i juridiske fag, markedsføring, økonomi, administrasjon og revisjon uten særskilte forkunnskaper. Forfatterne gir en bred oversikt over rettslige rammebetingelser for virksomhetens handlefrihet i markedet og bedriftsinterne og offentligrettslige forhold.

Læreboken omfatter 16 kapitler som behandler sentrale rettsspørsmål av betydning for forståelsen av de rettslige rammer som gjelder for næringsvirksomhet og den daglige drift av slik virksomhet. Årets utgave av læreboken er oppdatert med lovendringer sanksjonert 1. juli 2025.

Lovsamlingen utgis i eget bind. Den er oppdatert pr 1. juli 2025 og inneholder 131 lover og forskrifter av sentral betydning for næringslivet og dekker alle rettsområder som behandles i læreboken.

Nye bestemmelser i stort omfang er innarbeidet i tvangsloven, kringkastingsloven, folketrygdloven, konkurranseloven, straffeloven, arbeidsmiljøloven, skattebetalingsloven og verdipapirhandeloven. I alt er over 250 endringer i 45 av lovene siden 2024 inntatt i samlingen.

Nytt av året er at to eldre lover er blitt erstattet av nye og mer omfangsrike og detaljerte lover. Det gjelder forvaltningsloven og foretaksregisterloven.

Sverre F. Langfeldt er tidligere studierektor i juridiske fag ved Handelshøyskolen BI, avdelingssjef ved EU-domstolen i Luxembourg, direktør for EFTA-domstolen i Genève og rådgiver ved Menneskerettsdomstolen i Strasbourg.

Tore Bråthen er professor i rettsvitenskap ved Universitetet i Agder og professor II ved Universitetet i Tromsø, samt professor (em.) i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI.

Monica Viken er professor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI.

Stine Winger Minde er høyskolelektor i forretningsjus ved Handelshøyskolen BI.